

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ЛЮДИНА МАЄ ПРАВО:
соціально-гуманітарний дискурс
у контексті реформаційних
процесів в Україні**

Матеріали
круглого столу

м. Одеса, 21 листопада 2019 року

Одеса
«Астропринт»
2019

УДК [101.1+340+316](477)(063)
Л937

Редакційна колегія:

Кузніченко Сергій Олександрович — д. ю. н., професор, проректор
Одеського державного університету внутрішніх справ;

Надибська Оксана Ярославівна — д. філос. н., професор, завідувач ка-
федри соціально-економічних дисциплін Одеського державного уні-
верситету внутрішніх справ

Відповідальна за випуск: **О. Я. Надибська**

Рекомендовано до друку рішенням відділу організації наукової
роботи та кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського дер-
жавного університету внутрішніх справ (*протокол № 11 від 6 листопа-
да 2019 р.*)

Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у кон-
Л937 тексті реформаційних процесів в Україні : матеріали круглого
столу (м. Одеса, 21 лист. 2019 р.) / ред. кол. : С. О. Кузніченко,
О. Я. Надибська ; відп. за вип. О. Я. Надибська ; Одес. держ.
ун-т внутр. справ. — Одеса : Астропринт, 2019. — 184 с.

ISBN 978—966—927—566—0

Матеріали круглого столу «Людина має право: соціально-гумані-
тарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні», при-
свяченого Всесвітньому дню філософії. Тематика круглого столу охо-
плює дослідження проблем забезпечення, реалізації та захисту прав
людини в Україні в контексті сучасних суспільно-політичних процесів
та особливостей гуманітарної складової у практиці звільнення окупованих територій.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих
матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених
фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

УДК [101.1+340+316](477)(063)

ISBN 978—966—927—566—0

© ОДУВС, 2019

ВЕЛЬМИШАНОВНІ УЧАСНИКИ ЗАСІДАННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ!

Організація та проведення круглого столу, присвяченого Все-
світньому дню філософії на тему «Людина має право: соціально-гу-
манітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні»
підкреслює усталення «прав людини», у числі головних пріоритетів в
Україні. У сучасному світі правовою може вважатися лише та держа-
ва, у якій «людина» є найвищою соціальною цінністю.

У той же час, неможливо ґрунтовно обговорювати проблематику,
пов'язану із всеохоплюючим поняттям «права людини» поза контек-
стом реформаторських процесів в Україні, які були суттєво ускладне-
ні не спровокованою нашою країною збройною агресією Російської
Федерації проти України у 2014 році. Прикрими результатами цієї
агресії стали неправомірна окупація Росією Автономної Республіки
Крим і збройне вторгнення на територію Донецької та Луганської об-
ластей. Гадаю, що маю право вести мову про це, оскільки тривалий
і найважчий, найбільш загрозливий для самого існування України
як держави час боронив Вітчизну від тих, хто зазіхав на її територі-
альну цілісність. Згадую про це для того, щоби спонукати всіх нас до
об'єктивного осмислення новітньої історії та до того, щоби ми могли
зробити з минулого важкі, але необхідні висновки і окреслити страте-
гії подальшого розвитку на близьке й далеке майбутнє.

Особливістю роботи цього річного круглого столу стало виокрем-
лення в спеціальний дослідницько-пошуковий напрям проблемно-
тематичного кола, пов'язаного із потребою осмислити гуманітарну
складову у практиці звільнення окупованих територій. Правильність
і необхідність такого підходу не викликає сумнівів, оскільки в будь-
який момент Україна має бути готовою до звільнення окремих райо-
нів Донецької та Луганської областей від окупації.

менш розвинена країна, тим більш явною стає ця проблема. Мова саме про «явність», тобто можливість її розглядіти, але це ключовий момент: не вбачаючи проблеми, не знаючи про неї, неможливо нічого зробити. Актуальною ця проблема є і для провідних країн, де, можливо, це навіть більш важливо, адже вважається, що там немає ні першого, ні другого, і це ускладнює процес вирішення питання.

Правило, яке тут стане в нагоді, можна назвати «правилом батога і пряника», оскільки, з одного боку, необхідно жорстко припиняти різні схеми (а бажано взагалі реагувати превентивно), щоб вони не шкодили розвитку економіки і суспільства в цілому. Але на одних покараннях далеко не зайдеш, тому правильну поведінку потрібно заохочувати — так, наприклад, реалізується підхід до корпоративної соціальної відповідальності з позиції державного регулювання [3], коли уряд країни, грубо кажучи, зобов'язує ряд компаній займатися благодійністю, обіцяючи, приміром, податкові пільги тим, хто робить це за всіма правилами, і збільшуючи податки для тих, хто відмовляється виконувати ці вимоги (приблизно так діють багато країн континентальної Європи).

Як не сумно, людей треба привчати поводитися правильно приблизно так само, як свого часу академік Павлов працював зі своїми собаками, або як діють приборкувачі диких тварин або дресирувальники в цирках: «великий брат» повинен строго карати і нагороджувати тебе «за справами твоїми», щоб ти нарешті зрозумів, «що таке добре, а що таке погано».

Література

1. Маслоу А. Мотивация и личность / пер. с англ. 3-е изд. СПб.: Питер, 2012. 352 с.
2. Харарі Ю. Н. 21 урок для 21 століття: пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ, Форс Україна, 2016. 416 с.
3. Жмай А. В., Орлова Н. В. Анализ современных подходов к социальной ответственности бизнеса: возможности применения в Украине // Научный вестник Херсонского государственного университета. Серия: Экономические науки. Випуск 7, частина 1. 2014. С. 19–23.

Жогов В. С.
ад'юнкт ОДУВС
ст. лейтенант поліції

ЗАХИСТ ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА, ВИРАЖЕНІ У ЦИФРОВІЙ ФОРМІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Від порушення авторських прав страждають не тільки видавництва та студії звукозапису. Молодий талановитий поет або художник, прокинувшись одного ранку, може виявити свій твір опублікованим на сторінках глянцевого журналу або інтернет-сайту. Перша радість швидко змінюється гіркотою від усвідомлення обману та несправедливості. Справа навіть не в тому, що редакція чомусь забула заплатити гонорар, а у твору немає інформації щодо реального творця. Відразу ж виникає природне бажання розібратися зі зловмисником, і на пам'ять приходять туманні, не зовсім ясні формулювання: «інтелектуальна власність», «авторське право», «захист інформації».

В силу історично сформованих в Україні причин авторські права та інтелектуальна власність вважаються чимось несуттєвим. Суспільство швидше засудить автомобільного викрадача, ніж хакера-самоучку, що завдає своєю діяльністю мільйонні збитки. На щастя, існуючий на пострадянському просторі міф про законодавчу незахищеність автора поступово починає зникати.

Найперший і головний захист — це інформованість про свої права. Права автора захищені законодавчо на державному рівні в тій же мірі, як і права будь якого іншого суб'єкта правової діяльності. Інтелектуальна власність є точно таким же видом власності, як нерухомість або інше майно. Передбачено й законні механізми відновлення справедливості. Інтернет-простір не є винятком, хоча в силу специфіки об'єкта існує маса юридично спірних моментів, що ускладнюють відновлення справедливості. Часом навіть роздруківка лог-файлів не є для судді вагомим аргументом в доказі провини хакера.

В статті 54 Конституції України держава регламентує, що «громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності», та що «кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом» [1], а Закон України

«Про авторське право і суміжні права» визначає поняття «автор» як «фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір». У цьому ж законі прописано, що «авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей». [2] Відцифровування та публікація в Інтернеті є типовим відтворенням або переробкою, будь то авторський текст, малюнок чи програма.

Сповістити потенційного зловмисника щодо вашої обізнаності у сфері авторського права можна, поставивши спеціальний знак під назвою *copyright*, своє ім'я та дату народження твору, хоча з юридичної точки зору для доказування ваших прав цього не потрібно. В суді буде перш за все необхідно довести своє авторство на вкрадений твір, а також той факт, що саме відповідач винен у правопорушенні.

Україна, на жаль, часто фігурує як країна вільного копіювання. За даними Асоціації виробників програмного забезпечення (англ. *Business Software Alliance*) в щорічному звіті «Глобальне дослідження піратства за 2017 рік», рівень кіберпіратства в Україні в 2017 році склав 80 %. У той же час, ціна за неліцензійне програмне забезпечення досягла 108 млн доларів [3]. Складається враження, що в області електронного піратства ми попереду всієї планети. Але ж яке громадське обурення ми спостерігаємо за спробами звукозаписних студій припинити розповсюдження піратських MP3-файлів. Набір програмного забезпечення ціною в декілька тисяч доларів, завантажений безкоштовно з мережі Інтернет, став цілком буденним явищем.

З Інтернетом все одночасно і просто, і складно. Складно через стійку громадську думку та відставання законодавства, перш за все процесуального, від темпів розвитку галузі. Просто через відкритість системи: часто при бажанні можна привернути увагу до факту плагіату, більш оперативно отримати інформацію і вжити заходів.

У мережі, як і в офлайн-дійсності, великому підприємству захистити свої права легше, ніж користувачу-одинаку. Популярність і матеріальні ресурси, а також послідовне намагання законним шляхом переслідувати кожне правопорушення своїх прав в кінцевому підсумку дають результат. Так, деякі студії відстоюють права навіть на «320 авторських пікселів» [4]. Але якщо така ситуація склалася з простим автором, не обтяженим широкою популярністю, як добитися справедливості?

Насправді не все так сумно, як здається на перший погляд. В Інтернеті існує велика кількість ресурсів, присвячених проблематиці авторського права, інтелектуальної власності, боротьбі з піратством. Досить скористатися будь-якою пошуковою системою. Публікуються нормативно-правові акти, деякі сайти ведуть професійні юристи, що спеціалізуються в цій галузі, існують спеціальні служби, що займаються вирішенням питань порушення авторського права.

Ресурс «Інтернет-право UA», мабуть, є найкращим довідником з питань авторського права в Інтернеті. Сайт містить вичерпну добірку відповідних статей про проблеми та способи захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Крім ресурсів із загальних питань авторського права та інтелектуальної власності, є проекти, спеціалізовані на літературній сфері [5].

Треба відзначити, що з усієї маси авторів необхідно виділити творців програмного забезпечення. Справа в тому, що, крім Закону України «Про авторське право і суміжні права», діють Цивільний кодекс та постанови КМУ «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» № 1756 від 27.12.2001 р., які регламентують правові відносини у зв'язку зі створенням, реєстрацією та розповсюдженням програмного забезпечення. Крім усього іншого, ці акти передбачають державну реєстрацію програм шляхом подачі заявки в Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Ця процедура допоможе суттєво полегшити вирішення питання про порушення авторських прав. Крім цього, існують сервіси, що дозволяють автору офіційно поширювати і продавати свій програмний продукт, наприклад, система *allsoft.ua*.

Як можна побачити, захист авторських прав — справа важка, але цілком здійсненна. Головне — це інформованість та бажання ці права відстоювати. Природно, що злочинство та плагіат у мережі Інтернет є віддзеркаленням загальної правової культури. Але, відстоюючи свої особисті права, автор бореться і з явищем в цілому.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]: від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. — Електрон. дан. (1 файл). — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> — Назва з екрану.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України [Електронний ресурс] від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. — Електрон. дан. (1 файл). —

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> — Назва з екрану.

3. Дослідження: 80 % всього ПЗ в Україні — неліцензійне [Електронний ресурс]: проект «Української правди» — «Економічна правда». Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/09/19/640732/>
4. Студия Лебедева отстояла права на 320 авторских пикселей [Електронний ресурс]: офіційний сайт дизайнерської компанії «АРТЛЕБЕДЕВ». Режим доступу: https://www.artlebedev.ru/news/2002/release_110.html

Завгородня Ю. В.

к. політ. н., доцент кафедри політичних теорій,
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Сучасне українське суспільство досить розшароване у можливості реалізації власних конституційних прав та свобод як громадян країни. Політичні та військові дії на Сході України стала обмежувальним фактором у реалізації своїх законних можливостей. Прослідковуючи історичне становлення українського суспільства до державотворчих процесів, можна стверджувати, що будь-які обмеження породжують революційні та реформістські процеси та мають негативні наслідки для політичної еліти та всього суспільства загалом.

Звичайно, перш ніж говорити про негативні аспекти військових протистоянь, варто зрозуміти, яка мета військового конфлікту з боку української влади. Чи це відновлення територіальної цілісності української території, чи захист законних прав та інтересів громадян України. Однозначно обидва завдання є пріоритетними, однак не варто забувати, що перебування громадян України під впливом силовиків змінило їх політичні установки та ціннісні орієнтири.

Причиною таких змін є відсутність гідного захисту прав громадян країни до моменту негативних наслідків Революції Гідності і подальших воєнних дій та розшарування суспільства на різні табори політичних змін. Такі проблеми є причиною перехідного стану суспільства, коли в населення виникає бажання отримати усі блага одним

рішенням, однак повторні розчарування віддаляють владу від суспільства та спричиняють часте рекрутування політичної еліти у суспільстві, і як наслідок нівелюють усю правову систему суспільства та сприймають принцип «хто сильніший, той і прав».

Сучасна політична реальність не сприяє системному та ефективному захисту прав людини, забезпечених конституційними основами. Конституція України стає механізмом маніпулювання кожної пової системи владних органів, які планують зміни Основного закону в кардинальному напрямку.

Для демократичної, правової країни основними є принципи професіоналізму, стабільності та доброчесності стосовно до громадян України, а найголовніше об'єктивна поінформованість населення про найважливіші політичні події та процеси, які відбуваються у суспільстві, без популізму та без обману. Громадяни країни стають освіченішими в політичних процесах, оскільки мають доступ до більшої кількості інформаційних ресурсів та можуть аналізувати різні джерела подачі інформації.

Якщо здійснити аналіз конституційних основ щодо захисту прав та свобод громадян країни, варто відзначити, що йому присвячено другий розділ Конституції України, а стаття 3 Основного закону декларує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Отже у своїй основній меті роботи політична еліта декларує саме захист прав людини, оскільки саме громадяни є власне владою, яка обирає найману політичну еліту. Хоча коли ми звертаємося за захистом своїх прав та інтересів, в органах влади відчуваємо зверхне ставлення та неповагу. Така система взаємодії уже застаріла та не може існувати у правовій країні.

У зв'язку з військовим конфліктом на Сході України виникають проблеми у реалізації прав людини, передбачених законом. Варто відзначити, що у другому розділі Конституції України здійснений акцент на тому, що закон в українській державі захищає не лише громадян нашої країни та гарантує їм права для гідної реалізації у суспільстві, а й будь-якій людині, без обмеження у расі, кольорі шкіри, віці. Тобто будь-яка людина планети має рівні можливості самореалізації в Україні.

мислилась верховною інстанцією і законодавцем Республіки Рад... (курсив наш. — П. Я.) [2, С. 45].

Відтак цілком яким є зв'язок між ідейно-образною та — головною — світоглядною системою опального роману «Собор» голови Спілки радянських письменників України Олеса Гончара — захисника ідей провідного дисидента — шістдесятника Івана Дзюби, очевидно христоцентричною позицією вагомого лідера українського інакодумства Євгена Сверстюка і... світоглядною позицією другої посадової особи в СРСР — члена Політбюро ЦК КПРС, Голови Президії Верховної Ради СРСР Миколи Підгорного та його однодумця — Першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста, ніж роман «Собор».

Аналітично осмислюючи світоглядне підґрунтя репресованого радянською владою роману «Собор», Є. О. Сверстюк вказує на провідні константи пасіонарного тривання духовно-національної ідентичності українства: «коли воно (покликання. — П. Я.) не підноситься до розуміння... «золотої нитки історії» і до... перегуку минулого з майбутнім — воно втрачає свою духовність і жалюгідно деградує, не залишаючи тривкого сліду у пам'яті дітей (хіба згадують когось за те, що добре їв, одягався, заради цього працював — і прагнув ще краще?). Таке покоління не виконує своєї історичної місії. Розуміється, йому нічого й передати для майбутнього: матеріальні цінності... такі нетривкі й так моментально тануть, як батьківська спадщина в руках блудного сина. Коли поникнуть голови переможених і сили їхні кануть у працю на хліб насущний, то на озлиднілому ґрунті завжди виростають поодинокі високі постаті як голос самозбереження народу, що мусить висунути свою естафету в особі подвижника» [2, с. 40–41]. Саме ці слова класика новітньої соціально-гуманітарної української христонаслідувальної філософії й можна вважати концептуальним висновком пропонованої розвідки.

Література

1. Шелест П. Справжній суд історії ще попереду. Спогади. Щоденники. Документи. Матеріали. К.: Генеза, 2003. 794 с.
2. Сверстюк Є. Собор у риштованні // На святі надій. — К.: Наша віра, 1970. С. 35–96.

ЗМІСТ

<i>В'ячеслав Аброськін.</i> Вступне слово	3
<i>Mariana Palchynska</i> The Features of the Introduction Inclusive Education in Modern Ukraine	5
<i>Medvedenko O.</i> Some Aspects of Humanitarian Crisis in Nagorno Karabakh	7
<i>Авдєєва Г. К.</i> Проблеми реалізації прав осіб на збирання та подання доказів шляхом використання спеціальних знань	10
<i>Авдєєва А. В.</i> Корпоративна культура в Національній поліції: соціокультурний аспект	13
<i>Атаманюк З. М.</i> Соціально-філософський аспект впливу глобалізації на свободу особистості	16
<i>Афанасьєва К. М.</i> Феномен сталого економічного розвитку у контексті реформаційних процесів в Україні	19
<i>Бабіна В. О.</i> Політична реклама як маркетингова технологія формування іміджу політичних акторів	22
<i>Баймуратов М. О., Могілевський В. С.</i> Місце самоврядування та його роль в становленні національного і глобального конституціоналізму	24
<i>Батиргарєєва В. С.</i> Право на смерть: філософський аспект та кримінально-правова охорона життя в Україні	28
<i>Бевзюк Н. П.</i> Карл Барт про людську гідність і право	32
<i>Березовенко Л. С.</i> Медіація як ефективний спосіб вирішення конфліктів	35

Варинська А. М., Грудок-Костюшко М. О. Правові аспекти соціокультурної адаптації іноземних студентів в Україні	37
Варинський В. О. Проблеми та перспективи сучасної юридичної освіти	40
Голубович І. В., Тихомірова Ф. А. Право на філософію в сучасному суспільстві: проблеми та виклики в українському контексті	43
Дулгер В. В., Пашаєв А.З. огли Дотримання прав людини у районі проведення операції Об'єднаних сил: міжнародний погляд	45
Дурдинець М. Ю., Павлишин О. В. Права людини як соціокультурний феномен у контексті філософсько-правових досліджень	47
Єфтєні Н. М. Права людини і функціонування громадянського суспільства в Україні	51
Жмай О. В. Цінності суспільства, в якому ми хочемо жити: економічна складова	53
Жогов В. С. Захист права на об'єкти авторського права, виражені у цифровій формі в мережі Інтернет	55
Завгородня Ю. В. Захист прав людини в умовах військового конфлікту на Сході України	58
Калініна А. В. Культурний релятивізм як детермінанта злочинності іноземців в Україні	61
Каменчук Т. О. Теоретичні аспекти політичної компетентності в державному управлінні	63

Карагіоз Р. С. Надання правової допомоги як умова дотримання прав і свобод громадян у суспільстві	66
Крестовська Н. М. Удосконалення процесуальних гарантій прав дитини — жертви або свідка насильства	70
Маді Г. І., Пальчінська М. В. Економічна маргінальність в контексті трансформацій сучасного українського суспільства	73
Малишенко Л. О. Інтелектуальні технології як домінуюча риса нового суспільного порядку	76
Мартинюк Е. І., Никитченко О. Е. Особливості відтворення права на свободу совісті в Україні в умовах гібридної війни	78
Маслов Ю. К., Войнова Е. О. Впровадження електронного голосування: позитивні та негативні риси електронних виборів	81
Маслов Ю. К., Сандул О. А. Опозиційність як прояв сутнісної природи опозиції	85
Медина В. О. Вплив масмедіа на формування гендерної особистості	89
Миколенко О. М. Застосування запобіжних заходів та дотримання прав особи у кримінальному провадженні	93
Мирза С. С. Права та обов'язки ревізійної комісії у договірних відносинах з управління майном співвласників багатоквартирного будинку	96
Міхальова Ю. О. Правова культура як складова екзистенціального досвіду особистості	99

Мукоїда Р. В.

Проведення оцінки рівня довіри населення до національної поліції як метод поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості 101

Надибський М. І.

Статут Ліги Націй очима сьогодення 104

Надибська О. Я., Надибський М. І.

Концепція «середньої держави» як основа незалежної зовнішньої політики України 106

Наумкіна С. М., Шишменко І. М.

Політична експертиза в контексті політико-управлінського процесу 109

Наумкіна С. М., Довбиш М. О.

Політика тетчеризму та її сучасне бачення і трактування 114

Нерубаська А. О.

Критичний аналіз деяких принципів освіти в Законі України «Про освіту» 119

Нівня Г. О.

Соціально-політичні наслідки військової окупації: світовий досвід 122

Новицький О. О.

Віртуалізація образу політика 125

Пальшков К. Є.

Розвиток прав людини в контексті ціннісної системи українського суспільства 126

Пехник А. В.

Свобода як одна з головних цінностей безпосередньої демократії 129

Плавич В. П., Аляєв С. В.

Соціокультурний вимір права та правова дійсність 134

Проноза І. І., Мицко І. І.

Інформаційно-психологічна війна Росії проти України 137

Родян М. В.

Історичний наратив в контексті соціально-правової реальності 141

Ростецька С. І.

Каталонська криза як загроза цілісності Європи 143

Сіленко А. О., Крук Н. В.

Комунікація влади і ЗМІ як фактор забезпечення свободи слова та інформації в Україні 145

Семенченко М. Ф.

Політична діяльність як взаємодія суб'єктів і об'єктів політичного процесу 147

Середницька І. А.

Право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля /в контексті охоронюваної функції озонового шару 153

Скалацька О. В.

Висвітлення теми прав внутрішньо переміщених осіб в українських медіа 156

Швець С. Л.

Політична маргіналізація як деструктивний наслідок міграційних процесів сучасності в країнах-реципієнтах 159

Шмаленко Ю. І.

Застосування посередництва у практиці мирного врегулювання політичних конфліктів 161

Шрамко С. С.

Громадська думка щодо участі громадськості у запобіганні злочинності 166

Шумейко О. В.

Основні функції сім'ї в контексті прав людини 169

Яковлев Д. В.

Людина і реформи: комбінації вибору 172

Ямчук П. М.

Про деякі актуальні питання новітнього вітчизняного соціально-гуманітарного дискурсу 176